

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT GUIDELINES IN MOO SI
COMMUNITY PAK CHONG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

อชิรญา พรหมลิ่ง¹ และธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล²
Achiraya Promlung¹ and Thanawat Patthamaritthikul²

^{1,2} หลักสูตรการท่องเที่ยวและการบริการ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

^{1,2} Tourism and Hospitality, Social Science, Rajamangala University of Technology Isan

Email: achiraya.pr@rmuti.ac.th

Received: January 27, 2023

Revised: April 29, 2023

Accepted: May 2, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี 2) ประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี และ 3) เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มประชาชนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 16 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง วิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 330 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ทั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนมีทรัพยากรที่มีศักยภาพ แต่คนในชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในระดับที่น้อย 2) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาด พัฒนาสมรรถนะของผู้มีส่วนได้เสีย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว

ABSTRACT

This research aims to 1) study the context of tourism management in Moo Si community, 2) evaluate the potential of tourism management in Moo Si community, and 3) propose guidelines for sustainable tourism management in Moo Si community. This research was used mixed method that consisting of quantitative research methods and qualitative research methods. Qualitative research methods, the sample used in this research consisted of local people, representatives from government sector and representatives from tour operators 16 people by purposive selection. Quantitative research methods, data collection with questionnaires with the sample group 330 tourists traveling in the area by random sampling. Descriptive data were analyzed by descriptive statistics and content analyze.

The results revealed that 1) the context of tourism management in Moo Si community; The community has potential resources, but people in the community still lack knowledge and understanding of tourism management, participation in tourism management at a low level, 2) tourism management potential in Moo Si community was overall at a high level, and 3) sustainable tourism management guidelines in Moo Si community should be developed in another kind of tourism, tourism activity, marketing promotion, develop the competence of stakeholders, and cooperation network.

Keywords

Tourism Management Guidelines, Sustainable Tourism, Tourism Management Potential

ความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นแหล่งรายได้หนึ่งที่สำคัญของประเทศส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศ (Kasor, 2018) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้มีการพัฒนาองค์ประกอบหลายอย่างทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควบคู่กัน ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม ถนน ระบบการคมนาคมขนส่งต่าง ๆ และสิ่งปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่ายและเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไปได้นอกจากนี้การท่องเที่ยวสามารถสร้างผลประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อแรงงานทั้งระบบ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพทางการค้าภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจเท่านั้นแต่อาจส่งผล

กระทบต่อ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 ได้มีจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักในด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการ และการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต มุ่งสร้างสมดุลและยั่งยืน ในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกมิติ และครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาจึงได้เกิดรูปแบบอย่างยั่งยืนขึ้นที่เป็นทางออกสำหรับการลดผลกระทบและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นั้น ๆ และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อตระหนักถึงคุณค่าต่อการรักษาความสมดุลและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น (DASTA, 2018)

ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและได้รับความนิยมนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2562 เทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ทำงานร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ ชุมชนบ้านคลองเพล บริษัท ฟายด์ โพลิศ จำกัด และผู้ประกอบการในพื้นที่เขาใหญ่ นำนวัตกรรม “Local Kit” ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนโดยการบ่มเพาะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product Innovation) เกิดกระบวนการใหม่ (Process Innovation) ในการสร้างสรรค์ร่วมกัน จนได้เส้นทางปั่นจักรยานบ้านท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล เชื่อมโยงไปถึงพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลหมูสี ทำให้ภาครัฐมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง โดยมุ่งหวังที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่น และด้วยทุนทางทรัพยากรในพื้นที่ที่มีศักยภาพเอื้อต่อการพัฒนาและยกระดับในมิติด้านต่าง ๆ ในปี พ.ศ.2564-2565 ตำบลหมูสีได้ถูกเลือกให้เป็นหนึ่งในพื้นที่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งมหาวิทยาลัย ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตและเป็นแรงผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตตามไปได้อย่างยั่งยืน ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid 19 โดยในระยะแรก (Phase 1) ได้เข้าไปหนุนเสริมและยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน และในระยะที่ 2 (Phase 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อมุ่งหวังให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว นักสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าตำบลหมูสีจะได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จากภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานภาคการศึกษาในพื้นที่ แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนหรือเดินทางมุ่งสู่เป้าหมายดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเต็มระบบ เมื่อพิจารณาจากศักยภาพและแม่เหล็กปัจจัยดึงดูดในพื้นที่

ดังที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้มีความประสงค์ที่จะศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รวมไปถึงประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี เพื่อหาช่องว่างที่เป็นกับดักเหนี่ยวให้ชุมชนหมูสีไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ถึงเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี อำเภอปาก

ช่อง จังหวัดนครราชสีมา บนเงื่อนไขการดำเนินงานอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนหมูสีในอนาคต

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. สภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง อยู่ในระดับใด
3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ประชากรและตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มตามระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้ 1.1) การวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลหมูสี โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้สูตรของ Cochran (1953) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 330 ตัวอย่าง และ 1.2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งกำหนดไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนในชุมชนหมูสี จำนวน 16 คน (2) ภาครัฐบาล จำนวน 3 คน และ (3) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลหมูสี จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สามารถจำแนกตามการเก็บข้อมูลวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) ในประเด็น บริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี และแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี การทดสอบเครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำ

แบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ค่าอยู่ที่ 0.98

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 3.1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี และ 3.2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์สรุปผลข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ข้อมูลบริบทการจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย

1. บริบทการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ด้านการจัดการพื้นที่ ชุมชนหมูสีเป็นชุมชนที่มีศักยภาพและข้อได้เปรียบในเชิงบริบทของพื้นที่ ด้วยมีอาณาเขตและเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แม่เหล็กสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในแง่มิติทางเศรษฐกิจในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนโดยรอบอุทยานกลับถูกเป็นเพียงทางผ่านของนักท่องเที่ยว พร้อมกับคอยรับผลกระทบซึ่งเป็นผลพวงจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ คนในพื้นที่จึงมีแนวคิดที่จะรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเขตรนิเวศชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกที่จะตรึงนักท่องเที่ยวให้อยู่ในพื้นที่นานขึ้น และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งที่ยังเป็นข้อจำกัดของพื้นที่คือ คนส่วนใหญ่ในชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยว

1.2 ด้านนโยบายในการจัดการ นโยบายส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (เทศบาลตำบลหมูสี) เป็นผู้มึบทบาทหลักในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาและด้านส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยภาคชุมชนมีหน้าที่รับและดำเนินการตามนโยบายของภาครัฐ เพื่อพัฒนาตัวเอง พื้นที่ที่มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว และทั้งนี้ด้วยในปัจจุบันชุมชนหมูสีไม่มีการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวหรือชมรมที่เป็นรูปธรรม จึงไม่มีแบบแผน ทิศทางการบริการจัดการและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว และขาดอำนาจการต่อรองในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่

1.3 การจัดการด้านการตลาด การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนหมูสีมีช่องทางสร้างการรับรู้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การท่องเที่ยว และสื่อโทรทัศน์ ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวค่อนข้างหลากหลาย และนอกจากนี้ชุมชนท่ามะปร่าง คลองเพล ซึ่งชุมชนในพื้นที่ได้รับการเข้ามาพัฒนาและส่งเสริมของบริษัท Local Alike และ บริษัท Find Folk ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท่ามะปร่าง คลองเพลเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR)

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในปัจจุบันเป็นลักษณะการดำเนินงานเชิงเดี่ยวที่ต่างคนต่างทำและจัดการเฉพาะในพื้นที่ของตน จึงไม่มีโครงสร้างและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม ประกอบกับการขาดผู้นำทางการท่องเที่ยวที่จะสามารถนำพา

พื้นที่และหลอมรวมเครือข่ายในพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนหมูสีไปสู่เป้าหมายได้

1.5 ด้านศักยภาพของพื้นที่ ชุมชนหมูสีเป็นพื้นที่ทรัพยากรและระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ที่พร้อมรับนักท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว สวนเกษตร ฟาร์มเกษตร มีแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และมีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การเดินทางเข้าถึง เป็นต้น หากแต่ทรัพยากรที่ยังขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งในลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงคุณค่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่มีมีการประเมินมาตรฐานทางการท่องเที่ยว ซึ่งหากเมื่อมีมาตรฐานรางวัลเป็นตัวรับรองจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหมูสีเป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวตลาดใหม่เพิ่มมากขึ้น

2. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .642$) สามารถจัดอันดับได้ดังนี้ อันดับหนึ่ง ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.07$, $SD = .712$) อันดับสองด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .666$) อันดับสาม ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.05$, $SD = .720$) อันดับสี่ ด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.02$, $S.D. = .734$) อันดับห้า ด้านที่พัก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = .713$) อันดับหก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.00$, $SD = .714$) และอันดับเจ็ด ด้านความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.00$, $SD = .706$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี ในภาพรวม

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี	\bar{X}	SD	ระดับศักยภาพการจัดการ
1. ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.07	.712	ระดับมาก
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.06	.666	ระดับมาก
3. ด้านความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	4.00	.706	ระดับมาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.00	.714	ระดับมาก
5. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.05	.720	ระดับมาก
6. ด้านที่พัก	4.01	.713	ระดับมาก
7. ด้านความปลอดภัย	4.02	.734	ระดับมาก
รวม	4.03	.642	ระดับมาก

เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยแหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่สวยงาม ดึงดูดใจน่าเที่ยว อยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.16$, $SD = .817$) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = .819$) และแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $SD = .820$)

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องกับธรรมชาติและชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = .785$) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้การศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD = .791$) และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = .805$)

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยมีป้ายบอกเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, $SD = .577$) รองลงมาคือ การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = .790$) และ ถนนในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพดี เข้าถึงได้สะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = .825$)

ด้านความปลอดภัย มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยมีการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, $SD = .835$) รองลงมาคือ มีการจัดการความปลอดภัยของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .791$) และ มีการจัดการตามมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = .799$)

ด้านที่พัก มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยมีที่พักที่สะอาดและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว สะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .779$) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวที่พักให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = .827$) และราคาที่พักและการให้บริการมีความเหมาะสม เข้าถึงได้สะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, $SD = .790$)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยแหล่งท่องเที่ยวจัดให้มีการบริการอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = .805$) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวมีร้านจำหน่ายสินค้าชุมชนและของที่ระลึก/ของฝาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = .843$) และแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดจอดรถและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = .810$)

ด้านความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ใน “ระดับมาก” โดยบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมีความพร้อมด้านการให้ข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = .768$) รองลงมาคือ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมีความพร้อมด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = .799$) และ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมีความพร้อมด้านภาษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, $SD = .795$)

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3.1 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการบูรณาการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวให้หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) และนักท่องเที่ยวทั่วไป พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายในการเดินทางท่องเที่ยว ที่สร้างประสบการณ์และเชื่อมโยงคุณค่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในพื้นที่ให้มีความรู้และทักษะในการบริการและการจัดการท่องเที่ยว และควรผลักดันแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เข้าสู่การประเมินจากกรมการท่องเที่ยว

3.2 แนวทางการส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยว ควรสานสร้างความสัมพันธ์ตรงกลุ่มนักท่องเที่ยวเดิม โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนกิจกรรมที่สามารถดำเนินการร่วมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเดิม เช่น กิจกรรมการสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์ของเครือข่าย กิจกรรมเกี่ยวกับการรัก(ษา)ระบบนิเวศ เป็นต้น กระตุ้นการรับรู้นักท่องเที่ยวตลาดใหม่โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ ได้แก่ ชุมชนหมูสี เทศบาลตำบลหมูสี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา ควรทำการส่งเสริมประชาสัมพันธ์จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว สื่อวีดิทัศน์ แผ่นพับ บิลบอร์ดในพื้นที่หรือศูนย์บริการข้อมูลอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างการรับรู้และให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น

3.3 แนวทางการยกระดับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยร่วมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวและสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ให้เข้ามาสนับสนุนและหนุนเสริมศักยภาพให้กับชุมชน ที่จะเป็นกลไกการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยวที่มีหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ในการให้ความรู้กับบุคลากรในชุมชน เพื่อยกระดับด้านความรู้ที่จำเป็น ทักษะในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาเป็นนักจัดการเชิงพื้นที่หรือนักจัดการการท่องเที่ยว

3.4 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยควรมีการผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนหมูสีให้เกิดเป็นรูปธรรม มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางของกลุ่มที่ชัดเจน และ/หรือควรมีบริหารจัดการกลุ่มตามหลักการ 5 ก. ประกอบด้วย 1. กลุ่มหรือกลุ่มสมาชิก 2. กรรมการ 3. กิจกรรมของกลุ่ม 4. กฎ กติกาของกลุ่ม และ 5. กองทุนดำเนินงาน ซึ่งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความเป็นเจ้าของในรูปแบบของเครือข่ายจะเป็นเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม โดยให้บุคคลเหล่านั้นได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมประเมินผลกระทบ ตลอดจนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน และการรวมกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ช่วยสร้างอำนาจการต่อรองของชุมชนกับหน่วยงานภายนอกและเป็นกลไกขับเคลื่อนสู่การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน

3.5 แนวทางการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ควรนำเอกลักษณ์ ตัวตนของชุมชนที่ถือเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นตัวชูโรง โดยรักษาความเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ยึดมั่นในหลักแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ พร้อมกับผนวกนำ

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้ามาสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในพื้นที่ และควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหมูสี ได้ประยุกต์นำแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมาใช้ในการศึกษา ซึ่งพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนหมูสีอยู่ในระดับมาก โดยในด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม ดึงดูดใจน่าเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย และแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของชุมชน มีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน ด้านความพร้อมของบุคลากร บุคลากรของในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและบริการกับนักท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีป้ายบอกทางและเส้นทางในการเข้าถึงชุมชนที่ชัดเจน และสามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่าย ด้านที่พัก ในชุมชนมีที่พักให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีราคาที่เหมาะสม และ ด้านความปลอดภัย ในพื้นที่มีการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำกิจกรรมและแหล่งที่พัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Keawkhum et al (2020) พบว่า ชุมชนบ้านฮ่องแะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูง โดยชุมชนได้มีการจัดการและดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นจุดแข็งที่เป็นเอกลักษณ์สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Pongnirundorn et al (2016) พบว่า ปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว คือ ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึง สำหรับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอวังน้ำเขียว โดยซูทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก 2 ประเภทคือ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยในพื้นที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนหมูสี ควรดำเนินการพัฒนาการจัดการด้านรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมิติในการเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมการตลาดควรเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักและสร้างเส้นทางเชื่อมโยงและสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Panya (2013) ที่กล่าวว่า แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมมนุษย์ที่เป็นห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญของการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการสร้างจิตบริการและพัฒนาศักยภาพการให้บริการ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาสมรรถนะของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ Krapanja (2010) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ จังหวัดกระบี่ ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการป่าชุมชน จะช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนได้ตระหนักรู้และสามารถจัดการทรัพยากรภายในชุมชนได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ

Keawkhum et al (2020) พบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรากฐานการจัดการชุมชน การพัฒนาการเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่นภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในเชื่อมโยงคุณค่าการท่องเที่ยว เป็นผู้ส่งต่อหลักแนวคิดของชุมชนสู่นักท่องเที่ยว และยังเป็นคนที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ช่วยสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Pongnirundorn et al (2016) พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการจัดการและพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา และสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยว ควรเข้าให้การสนับสนุน เสริมศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
2. ชุมชนหมู่บ้านควรมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในระดับตำบลที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้มีรูปแบบทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนแบบพหุภาคี
3. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหมู่บ้านควรมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวในชุมชน

References

- Cochran, W. G. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- DASTA-Special Area Development Administration Organization for Sustainable Tourism. (2018). **mātrathān kānchatkān kānthōngthīeo yāng yangyūn** [Sustainable Tourism Management Standard]. Retrieved from https://catalog.dasta.or.th/dataset/33_04_65
- Kasor, S. (2018). **næothāng kānchatkān kānthōngthīeo phūnthī tambon thung wā ‘amphœ thung wā changwat Satun** [Guidelines for Tourism Development in Thung Wa, Satun]. Master’s Thesis. National Institute of Development Administration: NIDA.
- Keawkhum, P., et al. (2020). **kānchatkān thōngthīeo doī chumchon bān hōng hæ** [Community Based Tourism Management Baan Hong Hae]. **Dusit Thani College Journal**. 12(3), 133–149. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/view/240953>

- Krapanja, V. (2010). rūpbæp kanchatkañ kãnthõngthiõ chõeng Niwet nai phunthi pã chumchon bãn ‘ãõ thã len bãn thã phru tambon khao thõng ‘Amphõ Mũang changwat Krabi [Types of Ecotourism Management in the Community Forest Areas of Ban Ao Tha Len - Ban Tha Phru, Tambon Khao Thong, Amphoe Mueang Krabi, Krabi Province]. Master’s Thesis. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Panya, R. (2013). kãnphatthana kãnbõrihan çatkañ tonthun kãnthõngthiõ chõeng sukkhaphã khõng thõngthin changwat Chiãng Mai [Guidelines to develop the cost management of health tourism in Chiang Mai]. Chiang Mai Rajabhat University. Retrieved from <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/555>
- Pongnirundorn, S., et al. (2016). næõthãng nai kãnphatthana sakkayaphãp kãnçatkañ thõngthiõ ‘amphõ wang nam khiõ changwat Nakhõn Rãtchasiã [Guidelines for Effective Development in Tourism Management of Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province]. *MBA-KKU Journal*. 9(1), 234-259. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mbakkujournal/article/view/62500/51438>